

De ethische code van de NDR voor het welzijn van de Nederlandse Draver en Volbloed

December 2020

1. Algemeen

1.1. Inleiding

Bij de voortdurende vooral negatieve kritiek van individuen en maatschappelijke groeperingen met een alternatieve kijk op de verhouding tussen de mens en zijn huisdieren wordt ook de draf- en rensport niet ontzien. Er is een maatschappelijke discussie op gang gekomen over het vermeende misbruik van dieren voor menselijk plezier en zakelijk gewin. Veelal worden daarbij emotionele argumenten aangevoerd, soms ondersteund door onconventionele ethische principes. Duidelijk is wel dat er een verkeerd en vooral negatief beeld dreigt te ontstaan over de paardensport, de draf en rensport inclusief. Een strategie om verkeerde beeldvorming zoveel mogelijk tegen te gaan is een brede mediale uitleg over draf- en rensport, haar culturele en maatschappelijke betekenis, haar welzijnsprincipes en transparantie. Hierbij is een door de hele sector gedragen en bindende ethische code van essentieel belang.

1.2. Geldigheidsbereik van de Ethische code

Deze ethische code gaat over de handhaving van het welzijn van alle paarden die onder de invloedssfeer van de SNDR vallen en geldt voor alle personen die op enige wijze in een actieve relatie tot de SNDR staan. Deze groep omvat werknemers van de SNDR, vergunninghouders, fokkers en eigenaren.

1.3. Doel van de ethische code

Het principiële doel van de ethische code is de bewaking van het welzijn van alle dravers en volbloeds met een actuele registratiestatus bij de SNDR. De ethische code dient door alle deelnemers en functionarissen van de SNDR nageleefd te worden. In de verschillende reglementen van de SNDR zijn al sinds decennia sancties opgenomen voor specifieke overtredingen die het welzijn van het paard schaden, specifiek in het wedstrijdwezen. Met deze code wordt ook buiten de wedstrijden de bescherming van het welzijn van dravers en volbloeden gegarandeerd.

Dit document begint met een korte cultuur-historische beschouwing over de draver en de volbloed om de logica van de sport en de maatschappelijke context waarin deze paarden de hoofdrol spelen te verduidelijken. Bovendien moet deze beschouwing alle belanghebbende bewust maken van het belang van hun positie bij het in standhouden van dit betreffende culturele erfgoed.

1.4. Welzijnscommissie SNDR

Voor implementatie van deze ethische code en eventuele audits is door de SNDR een welzijnscommissie opgericht. De welzijnscommissie houdt zich intensief op de hoogte van de nationale en internationale wetenschappelijke en maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van dierenwelzijn in zoverre deze relevant zijn voor het paard. De commissie beoordeelt of draf- en ren reglementen van de SNDR aangepast moeten worden om het welzijn van dravers en volbloeds naar de nieuwste inzichten te kunnen wijzigen. Verder kan de commissie de ethische code welzijn actualiseren.

2. De domesticatie van het paard en het ontstaan van draf en rensport

2.1. De domesticatie van het paard.

De ontwikkeling van het paard (*Equus ferus*) heeft weliswaar in Amerika plaatsgevonden, maar alle paardachtigen zijn daar na de laatste IJstijd uitgestorven. Gelukkig is in Europa nog een groeiende populatie van deze archaische paarden overgebleven, waaruit rond 5000 jaar geleden het huispaard ontstaan is. Dit gedomesticeerde paard is vervolgens wereldwijd verspreid onder vele Euraziatische samenlevingen. Het gedomesticeerde paard heeft in de ontwikkeling van en de welvaart in Europa en Azië een uiterst belangrijke rol gespeeld maar het wilde paard is echter grotendeels in de middeleeuwen uitgestorven en vanaf begin 19de nooit meer waargenomen. Ook het Przewalskipaard blijkt geen wilde soort te zijn. Door de domesticatie zijn veel genetische eigenschappen van het wilde paard dusdanig veranderd dat een verwilderingsproces genetisch niet meer mogelijk is. Verwilderde tamme paarden zullen daarom in de komende duizenden jaren beslist geen vervanging voor wilde paarden kunnen zijn.

De SNDR vindt het maatschappelijk relevant dat het paard, als soort vertegenwoordigt door dravers en volbloeds, behouden blijft binnen de markante historisch-culturele context die sterk verbonden is met wedrennen.

2.2. de geschiedenis van paardenrennen

Uit archeologische en historische bronnen is bekend dat antieke volkeren met paarden bespannen strijdwagens gebruikten. Behalve voor militaire doelen werden deze strijdwagens ook gebruikt voor vermaak in de vorm van publieke rennen.

De wortels van het modern Europese renwezen liggen in de 12de eeuw toen de kruisridders snelle oriëntaalse paarden mee naar huis namen en de rensport is in het 18e-eeuwse Engeland professioneel geworden en heeft zich over het vaste land verspreid in de vorm van rennen en draverijen. De eerste gedocumenteerde wedren vond in 1843 plaats in de buurt van het Loo. Er werd toen met volbloeds gerend en ook met dravers over de lange baan gedraafd. Soms werd ook nog een traditionele kortebaandruaverij over 300 m verreden. Van staatswege werd deze trend ondersteund en ter verbetering van het draf- en renwezen en de gehele Nederlandse warmbloedfokkerij ontstaat dan de Nederlandse Harddruaverij en Ren-Vereniging (NHRV) in 1879. Uit deze organisatie ontstaat uiteindelijk de SNDR.

De draf- en rensport in Nederland heeft nog steeds een maatschappelijk cultureel doel en is nog steeds van onschatbare waarde voor het fokken van gezonde paarden en het behoud van een ruime genenpool. Zie verder ook (<https://www.ndr.nl/drafsport/>)

3. De Welzijnscode van de SNDR

Alle actief bij de draf- en rensport betrokken personen moeten kennisgenomen hebben van deze welzijnscode. Bij alle interacties met paarden zal deze code leidend zijn.

3.1. Wettelijk kader

Het welzijn van landbouw dieren, waaronder het paard is geregeld in een aantal wetten en besluiten. Zo moeten houders van paarden en pony's zich houden aan de [Wet dieren](#) en het [Besluit houders van dieren](#) om het welzijn en de gezondheid van hun dieren te waarborgen. Op grond van deze regelgeving is elke paardenhouder verplicht om zijn dieren goed te verzorgen en te huisvesten. Punten uit de regelgeving zijn onder andere:

- De dieren moeten voldoende ruimte hebben.
- De dieren moeten een schone en droge ligplek hebben.
- Er moet voldoende licht zijn in de stallen.
- Er mogen geen uitstekende scherpe randen in de stallen zijn waaraan de dieren zich kunnen verwonden.
- De paarden mogen niet te zwaar werk doen ([artikel 2.1 lid 2.a Wet dieren](#)), of werk waarvoor ze niet geschikt zijn. In [artikel 1.3.f, Besluit houders van dieren](#) staat verder dat het verboden is paarden en pony's te gebruiken als vervoermiddel of transportmiddel als het dier niet geschikt is om spullen of mensen te vervoeren, of er te zwaar door wordt belast.
- De houder mag zijn paarden en pony's niet weiden op slecht, of niet beweidbaar land ([artikel 1.3.e, Besluit houders van dieren](#)).

Naaste deze algemene wettelijke regels bestaan er voor alle belanghebbende en medewerkende aan het wedstrijden en fokkerijactiviteiten die onder bestuurlijke verantwoordelijk van de NDR vallen, nog specifiekere regels die naast de regels voor het wedstrijdverloop ook specifiek verboden zijn en regels omvatten ter bescherming van het welzijn van de op de wedstrijd aanwezige dravers en volbloeds.

De actieve deelnemers zijn voor het verkrijgen van hun licenties op de kennis van deze regels getoetst.

De regels die bepalingen bevatten voor de bescherming van het welzijn van deelnemende paarden zijn beschreven in de volgende reglementen:

- Drafsporwedstrijd reglement (<https://www.ndr.nl/wp-content/uploads/2018/12/Drafsporwedstrijd-Reglement.pdf>)
- Rensportwedstrijd reglement (<https://www.ndr.nl/wp-content/uploads/2018/02/Rensport-Reglement-2017-DEF.pdf>)
- Reglement Verboden stoffen (<https://www.ndr.nl/wp-content/uploads/2018/02/Reglement-verboden-stoffen-01-03-2016.pdf>)
- Toegestane Harnachement (<https://www.ndr.nl/wp-content/uploads/2018/02/Reglement-verboden-stoffen-01-03-2016.pdf>)

Voor de fokkerij is een beleidsplan welzijn gemaakt (<file:///C:/Users/Gebruiker/Documents/Clinical/Welfare%20and%20critical%20technologies/Beleidsplan-Welzijn-2016-2021.pdf>) waarbij de algemeen wettelijke regels ook gerespecteerd zijn.

3.2. Ethische principes

Als ethisch principe erkent de **wet dieren** de intrinsieke waarde van het dier. Daaronder wordt verstaan dat dieren een eigen waarde hebben, omdat ze wezens met gevoel zijn. Dus heeft het dier recht op voldoende zorg om het te vrijwaren van:

- a. dorst, honger en onjuiste voeding;
- b. fysiek en fysiologisch ongerief;
- c. pijn, verwonding en ziektes;

- d. angst en chronische stress;
- e. beperking van hun natuurlijk gedrag; voor zover zulks redelijkerwijs kan worden verlangd.

3.3. Welzijnsmonitor Paard

Op verzoek van houders van dravers of andere belanghebbenden kan het welzijn van een paardenbestand bepaald worden met hulp van de methode van de welzijnsmonitor paard

(<https://www.paardenwelzijnscheck.nl/vragenlijst>)

3.4. Tekst van de ethische code welzijn paard van de SNDR

Door hun deelname aan het draf- en renwezen in de ruimste zin wordt van alle deelnemers verwacht dat ze de cultureel-historische aspecten van de draf-sport kennen en respecteren (§ 2) en zich bij hun handelen laten leiden door de ethische principes die hierboven (§ 3.2.) vermeld staan of door geboden die specifiek uitgewerkt zijn in de wedstrijdreglementen, het welzijnsplan voor de fokkerij en in de Nederlandse wetgeving.

De tekst van de code blijft geldig zolang deze niet tegengesproken of onwerkbaar gemaakt wordt door nieuw verkregen objectieve en wetenschappelijk onderbouwde inzichten.

4. Audits

Vrijwillige Audits kunnen plaatsvinden op verzoek van belanghebbende waarbij de methodiek van de in 3.3. genoemde monitor geheel of gedeeltelijk wordt toegepast.

Bij eventuele wettelijk ondersteunde verplichte audits zal de NDR zoveel mogelijk bevorderen dat de bevoegde auditors hun objectieve oordeel baseren op de resultaten van de in 3.3. genoemde methodiek.

Wassenaar, 2 juni 2021

De Commissie Welzijn

ANNEX 1 Aanvullende informatie

Inleiding

Paardenhouderij en wedstrijd sport zijn onlosmakelijk verboden met de Nederlandse geschiedenis, cultuur en economie en hebben een eigen waarde in de Nederlandse samenleving. Zo maakt ook de draf- en rensport deel uit van de Nederlandse samenleving. Alle samenlevingen kennen een reeks waarden en morele normen waaraan de leden van die samenleving zich zouden moeten houden. De basis voor deze waarden en normen is historische grotendeels ingegeven door religieuze en humanistische principes. De te volgen leef- en denkgeregels bepalen de moraal. De moraal betreft zich dus op de als maatschappelijk correct bepaalde handelingen en gedragingen van de mensen. Normen werden in de loop der tijden aan een kritisch en rationeel onderzoek onderworpen door moraal filosofen om een ethiek te kunnen funderen. Dit vakgebied, ook wel moraal filosofie genoemd houdt zich dus bezig met de kritische bezinning over het juiste handelen van de mens. Voor de gewone burger zijn ethische beschouwingen echter moeilijk te volgen, veelal door de dubbelzinnige inhoud van vele ethische begrippen zoals rechtvaardigheid en goed en kwaad. Daardoor wekt het puur theoretische en daarnaast subjectieve karakter veel weerstand op bij pragmatici. Ook een aantal grote filosofen zoals Wittgenstein en Nietzsche en leden van de befaamde Wiener Kreis staan kritisch tegenover de ethiek. Wittgenstein stelt zelfs dat de mens niets zinnig kan zeggen over de ethiek. Inderdaad zijn logische bewijzen zoals die bijvoorbeeld gehanteerd worden in de wiskunde in de ethiek niet mogelijk. De ethische theorie is daarom een onvolmaakte uitleg van ervaringen, die in discussie met andere theorieën verrijkt kan worden. Binnen de ethiek gaat het uiteindelijk niet om de verklarende kracht maar om het rechtvaardigingsvermogen. Dit argument van rechtvaardigheid is de basis voor het begrip zelfbeschikkingsrecht van het dier. Een principe dat door de dierenrechtenactivisten aangehangen wordt¹. De centrale norm voor deze activisten is dat het *grootste geluk voor het grootste aantal de enige maatstaf is voor goed handelen*. Deze elitaire opgelegde norm wordt door de Duitse filosoof en socioloog Jürgen Habermas in een ander daglicht geplaatst door zijn opvatting dat een norm pas geldig is wanneer hij het resultaat is van een rationele consensus tussen alle betrokken partijen². Die consensus is wat betreft het zelfbeschikkingsrecht van dieren niet bereikt. Onze maatschappij stelt het belang van mensen nog steeds boven dat van de dieren. Indirect legitimeert onze ethiek wel een goede omgang met dieren omdat dit bijdraagt aan het welzijn van de mens.

Een goede kritische analyse van de dierethiek wordt gegeven door Andreas Vieth². Hij wijst het concept van dierethiek af op formeel filosofische argumenten. Daartegenover stelt hij wel dat in onze moralistisch traditioneel gestructureerde "Leitkultur" (main stream), waarbij de mens op een hoogste plan staat, de afwijzing van moreel verwerpelijk gedrag tegen dieren al zondermeer een plaats heeft. Dit is zelfs al geformaliseerd in die vorm van dierenwelzijnswetgeving binnen een juridisch stelsel waar elders dieren als zaken

beschouwd worden. Het grootste bezwaar van Vieth tegen de dierenethiek is het misbruik van de ethiek voor hun moraal.

Binnen onze “Leitkultur” is het moreel geoorloofd om dieren voor menselijk genoeg te houden en gebruiken. Dit wordt ondersteund door de Nederlandse rechtstaat die zijn burgers vrij laat in de keuze voor hun geloof en hun eigen levensstijl

(<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brochures/2014/05/21/kernwaarden-nederland>).

Uit het bovenstaande moet duidelijk zijn dat er geen morele bewaren bestaan tegen een met welzijnsgaranties georganiseerde draf- en rensport. Ook Campbell (2012)³ hanteert een ethisch model waarin dieren voor sport gebruikt mogen worden zolang hun fysiologisch vermogen niet overbelast wordt. Voor een objectief wetenschappelijke antwoord op de vraag of het welzijn van dravers en volbloeden door training en wedrennen door overbelasting geschaad kan worden, moet aangetoond worden dat de paarden geen tekenen van lijden vertonen en geen nadelige fysiologische effecten ondervinden.

Door de bewuste fokkerij van de laatste eeuwen zijn paardenrassen ontstaan die extra eigenschappen verkregen hebben om beter hun werk te kunnen doen. Zo is er een speed-gen ontstaan dat zich verbreid heeft in de volbloedpopulatie en bij dravers is het draf-gen zeer sterk in de populatie verbreid⁴. Volbloed en draver zijn dus genetisch al voorbestemd om de werkzaamheden te verrichten die de sport van hen vraagt.

Fokmerries, veulens en jaarlingen van de volbloeden en de dravers worden in West Europa voornamelijk in groepen gehouden op weiden. In de winter wordt of voor beschutting, extra voeder en ijsvrij water gezorgd of komen de dieren op stal. Deze gebruikelijke vorm van paardenhouderij staat dicht bij de natuur en vormt geen aantasting van het welzijn als aan alle wettelijke voorwaarden voldaan wordt en er bovendien gezondheidsmaatregelen toegepast worden. De interactie mens-dier is hierbij gekenmerkt door vooral de verzorgende taken van de mens, terwijl van het paard geen tegenprestatie verlangd wordt.

Zodra de volbloeden en dravers in training komen, vindt een intensievere interactie met de mens plaats. Daarnaast wordt ook een langere periode op stal door gebracht. De training voor wedrennen berust in principe op het conditioneren en structureren van het natuurlijke speelgedrag van paarden in een kudde. De training wordt doorgevoerd volgens een empirische en wetenschappelijk onderbouwde methodiek⁵. De training blijkt daarbij zo gestructureerd dat de belasting door een wedren fysiek makkelijk verwerkt kan worden.^{6,7} De trainer ontwerpt zijn trainingsplan om dat doel te bereiken. Hij kan daarbij ondersteund worden door experts in de sportfysiologie, die objectief de arbeidslast kunnen bepalen⁵. De trainer is verder verantwoordelijk voor de beoordeling van de geestelijke verwerking van de aan zijn pupillen opgelegde arbeidslast. De directe parameters om dit te beoordelen zijn de eetlust, de afwezigheid tekenen van angst en pijn, gemoedstoestand en de alertheid van het paard. Trainers zijn zich bewust van het belang van een positieve interactie met de paarden die onderhouden wordt door zich regelmatig aan de paarden te tonen, door streling en door beloningen met voedsel⁸. Trainers beheersen de beoordeling van de aan hun toevertrouwde

dieren omdat ze een intensive praktische en theoretische opleiding gevolgd hebben alvorens zij een licentie krijgen om het vak uitvoeren.

De lichamelijke belasting van ooit getrainde paarden heeft geen ongunstige invloed op hun verouderingsproces⁹.

In de paardenhouderij en vooral op momenten waarbij paarden in de hand komen is er een onvermijdelijke dominantie van de mens over het paard. Communicatie middelen om het paard duidelijk te maken wat gewenst is, zijn voornamelijk de stem, de aanraking en visuele prikkels. Iedere vorm van aanraking, hetzij direct of met hulpmiddelen zoals bit of karwats zijn niet bedoeld om een pijnprikkel op te wekken. Aanrakingen zijn bedoeld om bij het paard aangeleerde reacties te verlangen. Soms is correctief ingrijpen met de karwats nodig ter wille van de veiligheid van andere deelnemers of de rijders zelf. Normaal levert een attentie met de karwats geen pijnprikkel op.¹⁰ In wedrennen wordt ondoelmatig gebruik en misbruik in beschaafde landen zwaar gestraft.

Conclusie

Het houden van volbloeden en dravers en het voorbereiden en meedoen aan wedrennen is moreel aanvaardbaar in onze "Leitcultuur". De betreffende rassen beschikken over de genetische constellatie om de van hen gevraagde prestaties zonder leed of pijn te kunnen leveren. Bovendien zorgt een permanente actualisering van maatregelen die voortkomt uit het voortschrijdend inzicht over de leefomstandigheden en belastbaarheid van deze dieren voor een goede garantie voor het welzijn.

Door bijna zesduizend jaar van domesticatie heeft het huispaard vele eigenschappen van het wilde paard verloren. Het huispaard kan zich wel succesvol verwilderen, maar veroorzaakt al snel een overbevolking door een ongeremde reproductie. Hierdoor worden inheemse soorten verdrongen en de oorspronkelijke vegetatie ernstig verstoord, wat uiteindelijk tot een ecologische ramp leidt. Daardoor is in de ongerepte natuur geen plaats meer voor ongecontroleerde paardenpopulaties. De draf- en rensport schept de mogelijkheid voor het paard om als soort te kunnen overleven in een menselijke omgeving.

Literatuur

1. Singer P. (2001). "A Utilitarian Defense of Animal Liberation," in *Environmental Ethics*, ed. Louis Pojman (Stamford, CT: Wadsworth).
2. Vieth A. Wie gehen wir heute mit Tieren um? Die Instrumentalisierung von Tieren. *Oeseder Dialogtage Umwelt, Katholische LandvolkHochschule*, 14.-15. Mrz., v1. (<https://tierethik.andreasvieth.de/>)
3. Campbell M. (2012). Ethical analysis of the use of animals for sport. In: *Veterinary & Animal Ethics: Proceedings of the First International Conference on Veterinary and Animal Ethics*; Wathes, C.M., Corr, S.A., May, S.A., McCulloch, S.P., Whiting, M.C., Eds.; Blackwell Publishing Ltd.: Oxford, UK, pp. 201–215.

4. van den Hoven R en Schramel JP (2014). Speed-Gen, Trab-Gen und der Einfluss von Aminosäuren bei intensiver Arbeit beim Vollblut- und Trabrennpferd –eine Übersicht *Pferdeheilkunde* **30**:407-412.
5. Van den Hoven R.(2006). Equine exercise physiology - Transforming laboratory studies into practical concepts. *Pferdeheilkunde* **22**: 525-530.
6. Physick-Sheard PW *et al.*(2019). Ontario Racehorse Death Registry, 2003-2015: Descriptive analysis and rates of mortality. *Equine Vet J.* **51**:64-76.
- 7 Jakubowska I. *et al.* (2010). Faecal cortisol metabolite excretion and stress in Standardbred Trotters under field conditions and during treadmill training. *Wien. Tierärztl. Mschr. /Vet. Med. Austria* **97**.
8. Luna D en Tadich TA (2019). Why Should Human-Animal Interactions Be Included in Research of Working Equids' Welfare? *Animals* **9**:42.
9. Denham J en Denham MM.(2018). Leukocyte telomere length in the Thoroughbred racehorse. *Anim Genet.* **49**:452-456.
10. Raewyn G and McManus Ph (2016). Changing Human-Animal Relationships in Sport: An Analysis of the UK and Australian Horse Racing Whips Debates. *Animals* **6**, 32.